

‘Wij vragen discipline van de kinderen’

Nederland heeft er sinds twee jaar een kunstencentrum bij: The Russian School of Arts Matryoshka. Kinderen kunnen er les krijgen in tekenen, muziek, theater en ballet. Met Russische discipline. Het centrum heeft afdelingen in Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Amsterdam. De Amsterdamse British School heeft exclusief voor haar basisschoolleerlingen een wekelijkse balletles van deze school in huis gehaald. Cathelijne Esser neemt een kijkje.

Wie de documentaire *Gevangen op spitzes* heeft gezien – over de lespraktijk op de ballet-academie van Perm in Rusland, één van Ruslands beroemdste balletscholen- krijgt acuut drill-associaties bij zo’n school die op Russische grondslag werkt. Visioenen van leerlingen die fysiek en mentaal niets ontziend worden aangepakt. Door Nederlandse ogen gezien een schrikbeeld. Hoe gaat ‘t er bij Matryoshka aan toe?

In het lokaal worden stoelen en tafels aan de kant geschoven. Pas twee maanden geleden ging deze les van start, een dansstudio is nog niet beschikbaar. De leerlingen moeten het doen met een klaslokaal met vloerbedekking. Zonder barre, spiegels, verende vloer en pianist. Maar verbetering van de omstandigheden zit wel in de planning.

Vandaag zijn er vier leerlingen van rond de tien jaar. Docente is Marina Andranikyan die haar opleiding volgde aan de dansacademie in Yerevan, de hoofdstad van Armenië. Daarna danste ze bij diverse gezelschappen in Rusland en gaf ze les in Yerevan en Moskou. Acht jaar geleden verhuisde ze naar Nederland. Nu geeft ze hier op diverse plaatsen les. Op de Russian School worden alle balletlessen gegeven volgens de Vaganovamethode. ‘Jullie Nederlanders hebben het altijd over de *Vaganova methode en stijl*. Maar in Rusland is dát gewoon ballet, er is geen andere manier dan zo te dansen’.

Rechte ruggen

Andranikyan zet de ghettoblaster aan en doet een *reference*-oefening terwijl de leerlingen haar volgen. Ze kennen de oefening zo te zien al. Daarna volgen *relevés* in de zesde positie in combinatie met *pliés*. Weer doen de kinderen de oefening samen met de docente zonder dat ze

hem eerst heeft uitgelegd. ‘Sit down please’, gebied ze daarna. Er volgt een *port de bras*-oefening die eindigt met een *cambré* voorover richting knieën. Andranikyan dirigeert en kneedt voeten in de juiste strekrichting, helpt ruggen te rechte en duwt bovenlijven behulpzaam richting knieën. ‘More Michèle!’, moedigt ze vriendelijk aan nog verder voorover te buigen.

Tussen de oefeningen wordt geen tijd verspild aan geklets. Er is best tijd voor een opmerking van deze of gene, maar voor méér geeft Andranikyan ze geen kans. Niet met woorden, maar met haar voorkomen en uitstraling. Haar houding naar de leerlingen toe geeft aan: het is hier geen vrijetijdsclubje, je komt om serieus te dansen. Dat is het primaire doel bij de Russian School: iets leren en vooruitgang boeken. Veel leerlingen willen er graag het dansvak in, maar ook kinderen die niet die ambitie zijn welkom. Dan is het de beurt aan een stretchoefening, in tweede positie zittend op de grond. Leerling Nina zit gemakkelijk 180 graden uitgedraaid en kan dán nog met gemak haar neus de grond raken. De anderen zijn veel minder lenig, maar Andranikyan helpt hen door aan armen te trekken. ‘Pijn?’ checkt ze bij Michèle. Nee, Michèle heeft geen pijn.

Andere mentaliteit

Het Nederlandse balletlessysteem is gericht op plezier, vindt Peter van Strien, directeur van de school. Maar de kunstsector is competitief, alleen de beste overleeft. Daarom is de mentaliteit op deze school anders dan op een Nederlandse balletschool. ‘Wij vragen discipline van de kinderen. Als je een ander soort les wilt is er keuze genoeg’. De school past zich wel aan de Nederlandse mentaliteit aan, dat kan niet anders,

legt Andranikyan uit. 'In Rusland kun je ouders aanspreken op de vorderingen van hun kind. Hier kan dat niet, ouders hebben de houding 'als ze niet wil, dan wil ze niet.' Een ander verschil is het aandeel 'improvisatie' in een les. Van Strien: 'Improvisatie is geweldig, maar wij willen dat onderbouwen met techniek. In Rusland krijgen de kinderen veel techniek en weinig improvisatie. In Nederland is dat andersom. Wij proberen daarin een balans te vinden'. Dat kinderen het naar hun zin hebben op de Russian school is te zien aan hun vorderingen. 'Als je iets niet leuk vindt, boek je ook geen vooruitgang. Simpel.'

'Are we going to do this?' vraagt Natalia hoopvol en doet een *pas de basque* voor. Andranikyan glimlacht bevestigend. Maar eerst een klap-oefening. Op de muziek klappen ze acht tellen, waarbij steeds op een voorafgesproken aantal tellen stilgehouden moet worden. Daarna mogen ze over de diagonaal de *pas de basque* doen. Eén voor één. Dat lijken de leerlingen helemaal niet eng te vinden. 'Music Natalia', roept Andranikyan als ze uit de maat danst. Natalia krijgt van schrik een I-can't-do-it bui en kruipt in haar schulp. De docente pakt haar bij de hand en ze doen het samen nog een keer. Rechts lukt het wel, maar die linkervoet stapt steeds mis. Nu wil Natalia het écht niet meer doen en gaat ze demonstratief op een tafel zitten. Andranikyan laat haar even met rust en spreekt haar later bemoedigend aan: 'Laatste les

was pretty nice.' En dan spoort ze aan: 'Please do it again'. Maar Natalia lijkt niet te vermurwen. 'No not again', pruilt ze. De docente reageert afkeurend, 'Natalia, is this kindergarden?' Als de les voorbij is sluiten ze af met de *reverence* van het begin. De docente slaat haar arm om Natalia heen en zegt 'with right leg good, with left mistake', waarna ze de *pas de basque* nog een keer uitlegt.

Voor een les op de Russian School moet je als ouder wel wat over hebben. 60 minuten les per week kost 75 euro per maand. Vindt de moeder van Natalia dat niet duur? "Het kost wel meer dan een gewone balletschool, maar deze les sluit handig aan op de schooldag. Veel andere balletlessen zijn op woensdagmiddag en dan zit Natalia nog op school. Dit komt dus vooral goed uit met ophalen, daarom heb ik die prijs er wel voor over.'

En dan zwiept de deur van de kleedkamer ineens weer open en zie ik Natalia terugrennen naar het klaslokaal. Daar laat ze Andranikyan een goed uitgevoerde *pas de basque* zien. Om vervolgens *juichend* terug te rennen naar de kleedkamer. 'I DID IT!'

www.russianschool.nl

Agrippina Vaganova (1879-1951)

Vaganova leverde een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van een 'Russische school', een Russische manier van dansen. Ze was danser bij het Maryinsky theater en docent en volgens de overlevering een perfectioniste in hart en nieren. Dat zorgde ervoor dat ze zeer ontevreden raakte over haar eigen ontwikkeling als danser en zichzelf afvroeg waarom ze zo weinig vooruitgang boekte. Ze vond een antwoord in de dagelijkse lespraktijk. In haar tijd –eind negentiende eeuw- waren er veel docenten die zonder een vastgelegd en uitgestippeld lesprogramma werkten, waardoor de trainingen vaak inefficiënt waren. De Italiaanse Enrico Cecchetti die in Rusland les gaf, was een van de uitzonderingen die wel een lesprogramma ontwikkelde, met oefeningen voor elke dag van de week. Vaganova noemde dat 'een ontwikkeling die een reusachtig grote rol speelde in de geschiedenis van het lesgeven, en daardoor in de geschiedenis van het Russische ballet'. De Russische dansers kregen les van docenten die les gaven vanuit de Franse en Italiaanse ballettradities. Op die manier van dansen hadden Vaganova en haar tijdgenoten met hun Russisch esthetische blik wel wat aan te merken. Zo vonden ze de hoekige manier van bewegen en het overstrekte armgebruik van de Italianen erg lelijk. Daarom voorzagen de dansers die Franse en Italiaanse stijlen van een flinke Russische stempel, waardoor sommige stijkenmerken verdwenen en andere juist werden benadrukt. Het gevolg was dat er weliswaar duidelijk sprake was van een Russische manier van dansen,

maar dat die nog niet werd ondersteund door een lesmethode. Vaganova voelde zich geroepen die te ontwikkelen. De eigentijdse ontwikkelingen die op het toneel plaatsvonden nam ze daarbij als uitgangspunt. Als choreografen nieuwe bewegingen introduceerden in hun balletten, dan integreerde ze die onmiddellijk in de lessen. Zo bereidde ze haar leerlingen zo goed mogelijk voor op het toneelwerk. Haar adagium was 'kijk naar het leven om je heen; alles groeit, alles beweegt voorwaarts. Daarom adviseer ik je... houd contact met het leven en met de kunst.'

De Vaganova, opgeleide dansers werden geroemd om hun harmonische en soepele manier van bewegen, de expressiviteit van de armen, het natuurlijke en nobele hoofdgebruik en de expressiviteit van het hele lichaam. Haar onderzoek naar een efficiënte lesmethode resulteerde in het boek *Basic Principles of Classical Ballet*, een boek dat nu in heel Rusland wordt gebruikt. De methode was niet alleen vernieuwend vanwege de planmatige aanpak van het leerproces, maar ook door de complexiteit van de oefeningen die gericht was op het ontwikkelen van virtuositeit. En er was veel aandacht voor het vergroten van het bewustzijn van dansers voor het uitvoeren van iedere beweging, en voor de logica van bewegingen. Vaganova beschouwde haar methode als iets levends dat steeds meegroeit met de choreografische ontwikkelingen. Haar leerlingen en opvolgers verrijkten en verbeterden de methode dan ook aan de hand van de toneelpraktijk.

*Basic principles of classical ballet
Russian Ballet Technique by Agrippina
Vaganova*
Dover publications, New York,
ISBN 0-486-22036-2

www.cathelijne.com

Gevangen op spitzen

In Perm, een stad aan de voet van het Oeralgebergte, staat één van Ruslands beroemdste balletscholen. Deze documentaire beschrijft met weinig verhullende beelden de strijd tussen de docente Ludmila Pavlovna Sakharova en haar beste leerlinge, Natasha Balakhnecheva. Het is geen controntatie die beperkt blijft tot technische details. Het is een strijd tussen de ontluikende persoonlijkheid van de jonge balletdanseres en de ervaren en gelouterde danslerares.

Deze documentaire werd uitgezonden door de NPS in 1995